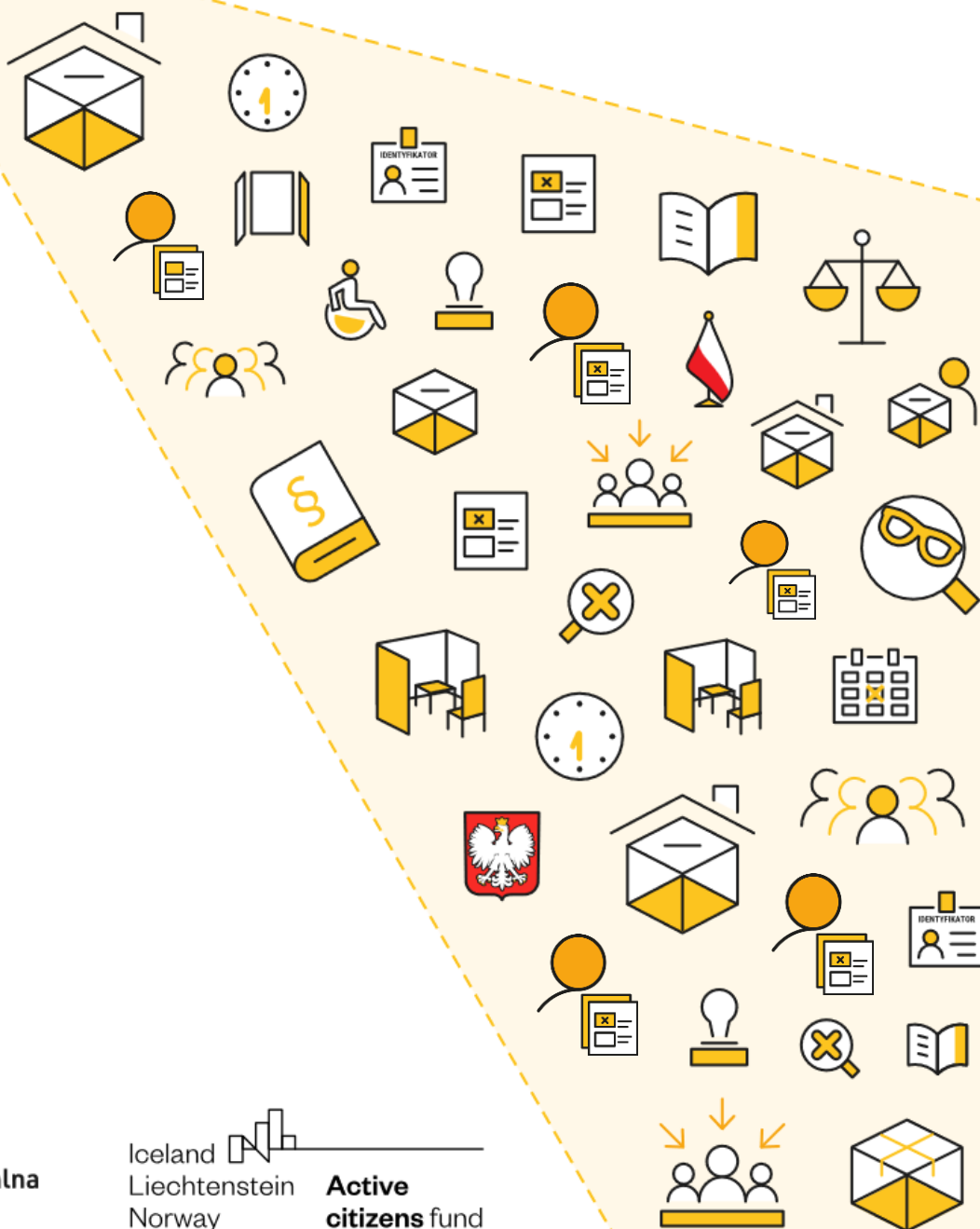

Niezbędnik obserwatora

Wybory do Sejmu i Senatu oraz referendum
Październik 2023

Fundacja
**Odpowiedzialna
Polityka**

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Przygotuj się do dnia głosowania

Witaj! Stworzyliśmy ten niezbędnik, aby pomóc Ci przygotować się do dnia głosowania i prowadzenia obserwacji. Twoja obserwacja przyczynia się do usprawnienia procesu wyborczego i budowania silniejszej demokracji. Jesteśmy dumni, że możemy Cię wspierać w tym najważniejszym dniu pracy obserwatora.

Czy jesteś gotowy na dzień głosowania?

- Dokumenty: zaświadczenie, dowód tożsamości
- Formularz z pytaniami lub notatnik
- Dwa długopisy i ołówek
- Telefon i ładowarka / powerbank
- Wytyczne PKW / przepisy prawa
- Ściąga i podstawowe kontakty
- Wygodne ubranie
- Jedzenie, picie i leki
- Plan podróży
- Budzik
- Sytuacja w pracy

Na niebiesko są oznaczone elementy interaktywne:

użyj linki w wersji cyfrowej, a kody QR kiedy masz wydrukowany materiał.

Materiały Fundacji Odpowiedzialna Polityka:

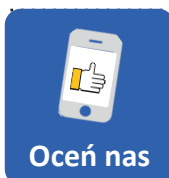
<https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy>

Masz wszystko?

Pobierz tę listę, aby niczego nie zapomnieć.

Lista dla obserwatorów i mężów zaufania
<https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/obserwacja-spoleczna-w-polsce/>

Wykorzystałeś w pracy ten materiał? Podobał Ci się lub masz dla nas uwagi?

Daj nam znać, wypełnij ankietę:
<https://forms.gle/MNfmUFpb3MDbFynx5>

Regulacje i akty prawne

Pracę Obwodowej Komisji Wyborczej reguluje szereg aktów prawnych. Oto wybrane z nich:

Kodeks wyborczy (K.wyb.)

Ostatnia nowelizacja Kodeksu wyborczego nastąpiła w marcu 2023 r.

Link: <https://pkw.gov.pl/prawo-wyborcze/kodeks-wyborczy>

Wytyczne PKW

Opracowywane są dla konkretnych wyborów i są dostępne na stronie PKW. Określają szczegółowo sposoby pracy ObKW.

Link: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/prawo-wyborcze-w-polsce>

Regulamin pracy ObKW

Regulamin pracy ObKW - załącznik do uchwały PKW

Link: https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1693276700_regulamin-komisji-okregowych-i-obwodowych-sejm-i-senat-2023-r-z-referendum.pdf

Ustawa o referendum ogólnokrajowym

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (sejm.gov.pl).

Link: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030570507>

Wybierz, aby dowiedzieć się więcej

Niezbędnik obserwatora. Październik 2023 r.

Zaczynasz swoją pracę jako obserwator!

Aby obserwować wybory, musisz mieć zaświadczenie organizacji delegującej Cię do obserwacji w każdym z lokali, w których zamierzasz obserwować. Przybądź do lokalu wyborczego wcześniej, tj. około 6:00 rano i miej przygotowane zaświadczenie i odpowiednie dokumenty.

Po przybyciu do lokalu wyborczego :

- przywitaj się i przedstaw komisji
- zapytaj, kto jest przewodniczącym i czy możesz okazać mu przygotowane dokumenty (przede wszystkim zaświadczenie)
- pokaż list akcji obserwacyjnej, tak aby członkowie ObKW mogli zapoznać się z jej celami

Komisja potrzebuje czasu na zarejestrowanie Cię, czyli potwierdzenie Twojej tożsamości i zgodności danych zawartych w zaświadczeniu.

Organizacja delegująca adres

_____ Anna Makowiecka
700101XX52 _____
_____ Numer ObKW _____

Członkowie ObKW **nie mogą robić kserokopii Twojego dowodu osobistego.**

Postępuj tak w każdej ObKW, do której przychodzisz.

Kodeks obserwatora społecznego

1. Bezstronność
2. Kultura osobista
3. Znajomość prawa
4. Interakcje z administracją wyborczą
5. Rzetelny przekaz informacji
6. Kontakty z mediami
7. Współpraca z innymi obserwatorami
8. Obrona praw wyborców
9. Poprawa procesu wyborczego
10. Szkolenia obserwatorów

Te zasady postępowania są podstawą wiarygodności akcji obserwacyjnej
Czy będziesz przestrzegał tych zasad?

Swoją pracą chcę poprawić **jakość procesu wyborczego, dlatego:**

- Zachowam **wysoką kulturę osobistą**, aby utrzymać dobre relacje z Komisją.
- Poznam prawo, aby nie zaszkodzić całej akcji obserwacyjnej.
- Przekazę tylko **moje własne obserwacje** do sztabu akcji.
- W razie nieprawidłowości zapytam o nie komisję w celu ich neutralizacji, ale
- Nie będę **ingerować** w działania komisji.
- Nie będę wyrażać własnych opinii, aby **dbać o jednolity przekaz i zmniejszyć ryzyko manipulacji** medialnych

- Będę bezstronny jako obserwator.**
To odróżnia mnie od mężów zaufania.

Obserwatorzy i Mężowie Zaufania

Obserwatorzy i Mężowie Zaufania mają obowiązek **przestrzegać zasad** panujących w lokalu wyborczym oraz rzetelnie i niezwłocznie **przekazywać informacje**.

Jako obserwator społeczny czy mąż zaufania masz prawo

Być obecny w czasie wszystkich czynności Komisji do momentu **wywieszenia protokołu** tzn. obserwować pracę członków Komisji, prowadzone przez nich dyskusje, oraz ich reakcje w przypadku wystąpienia błędów etc.

Pytać Komisji o kwestie, które Cię niepokoją lub które uważasz za **nieprawidłowe**

Poprosić Komisję o **kopię protokołu** – zrób zdjęcie i wyślij do sztabu.

Nagrywać i fotografować cały przebieg prac komisji od przygotowań do otwarcia do zakończenia liczenia przebieg prac Komisji włączając materiały wyborcze – oprócz spisu wyborców.

Mam nagrania i co dalej?

W wyniku nowelizacji Kodeksu wyborczego z marca 2023 roku, obserwatorzy i mężowie zaufania **nie będą mogli publicznie udostępniać swoich nagrań**.

Mogą je jedynie **usunąć lub zarchiwizować**:

- **Przekazując je ObKW** (najlepiej na nośniku zewnętrznym - np. pendrive),
- **Wgrywając je na specjalną platformę online** prowadzoną przez administrację rządową.

Po przekazaniu materiałów należy je **bezwłocznie usunąć**.

Nie wolno ci

Ingerować w pracę Komisji i proces liczenia głosów np. **nie możesz mówić** Komisji **co powinna zrobić** oraz **gdzie popełniła błędy**

Dotykać materiałów wyborczych

Dodatkowe prawa mężów zaufania

Jako mąż zaufania masz również prawo:

- **Wnieść swoje uwagi do protokołu;**
- **Być obecnym przy przewożeniu protokołu** do komisji wyższego szczebla

Najczęstsze problemy podczas głosowania

Z praktyki obserwacji dnia głosowania wynika, że najczęściej w lokalach wyborczych dochodzi do drobnych nieprawidłowości. Poniżej opisujemy niektóre z nich.

Brak tajności głosowania: głosowanie rodzinne

W Polsce obywatele nie przykładają dużej wagi do tajności głosowania, warto więc, aby to członkowie komisji o niej przypominali i pilnowali jej.

Jeśli jesteś świadkiem sytuacji w której wyborca oddaje głos na stole komisji, na urnie czy wchodzi z rodziną do kabiny do głosowania - **zwróć na to uwagę komisji i zapytaj w jaki sposób rozumie zasadę tajności głosowania i swoją rolę w egzekwowaniu jej.**

Konsekwencje prawne

W polskiej doktrynie uznaje się, że tajność głosowania jest przywilejem wyborcy, a nie jego obowiązkiem - nie ma przecież sankcji za głosowanie rodzinne. Jeśli wyborcy nie zastosują się do próśb komisji, nie poniosą za to żadnych konsekwencji.

Próba wyniesienia karty do głosowania

Jeśli zdarzy się, że wyborca postanowi wynieść kartę do głosowania z lokalu wyborczego, komisja powinna w sposób spokojny, ale stanowczy **powstrzymać wyborcę i wskazać konsekwencje karne** takiego czynu. Zwróć uwagę czy komisja monitoruje ruch wyborców w lokalu

Konsekwencje prawne

Kodeks wyborczy Art. 497a.

Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

Próba podarcia karty do głosowania

Może zdarzyć się, że wyborca będzie chciał podrzeć albo w inny sposób zniszczyć kartę do głosowania, tak aby wyrazić swój sprzeciw czy nie wziąć udziału w wyborach lub w referendum. W takiej sytuacji komisja powinna poinformować go o możliwych konsekwencjach takiego czynu.

Konsekwencje prawne

Uznawanie takiego zachowania za przestępstwo przeciwko wyborom jest dyskusyjne. Na pewno nie jest to pożądane z punktu widzenia rozliczenia kart i zachowania spokoju w lokalu wyborczym. Wyborca, który nie chce brać udziału w jednym z głosowań, może odmówić przyjęcia niechcianej karty do głosowania.

Spróbuj sam!

Scenka: Trudne sytuacje w lokalu wyborczym – prawidłowa reakcja obserwatora i męża zaufania

Niektóre zachowania wymagają odwagi i asertywności. Przecwiczenie tych sytuacji pomoże Ci zareagować prawidłowo na wypadek, gdyby miały miejsce.

Link: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/obserwacja-spoeczna-w-Polsce>

Otwarcie: przygotowanie lokalu do głosowania

Komisja powinna pojawić się w lokalu wyborczym w celu przygotowania go dla głosujących na tyle wcześnie, aby zdążyć wykonać potrzebne czynności, jednak nie później niż o godzinie 6:00 rano.

W trakcie przygotowania lokalu wyborczego do głosowania ObKW powinna:

Kodeks
wyborczy
Wytyczne
PKW

- Ponownie przeliczyć karty do głosowania.**
ObKW otrzymuje **karty do głosowania w paczkach**, np. po 1000 kart. Niezgodności mogą wahać się nawet do +/- 20 kart.

Kodeks:
Art. 40 § 1.
Wytyczne:
p. 39. 2)

- Ostemplować karty do głosowania.**
ObKW dysponuje **tylko jedną pieczęcią**. W związku z tym pieczętowanie kart do głosowania może być jednocześnie wykonywane tylko przez jedną osobę.

Kodeks:
Art. 40 § 4.
Wytyczne:
p. 39. 3)

- Sprawdzić, czy **urna** jest pusta, po czym zamknąć ją i opieczętować (zaplombować) pieczęcią komisji.

Kodeks:
Art. 42. § 1.
Wytyczne:
p. 39. 7)

- Sprawdzić, czy na miejscu znajdują się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów.

Kodeks:
Art. 42. § 1.
Wytyczne:
p. 39. 1)

- Sprawdzić, czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

Kodeks:
Art. 42. § 1.
Art. 52. § 5a.

- Sprawdzić, czy na terenie lokalu nie znajdują się materiały agitacyjne.

Kodeks:
Art. 107 § 2.
Wytyczne:
p. 39. 6)

Więcej
wiedzy!

Infografika: Lokal dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Jakie są wymagania wobec lokalu oznaczonego jako dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami? Sprawdź tu:

Link: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Fundacja
Odpowiedzialna
Polityka

Poprawny proces wydawania kart do głosowania

Do podstawowych zadań członków komisji należy sprawdzenie tożsamości wyborców i wydawanie im kart. W większych komisjach członkowie wykonujący te czynności stanowią większość obecnych w lokalu członków komisji.

Kworum komisji

Kworum oznacza minimalną liczbę obecnych członków komisji wyborczej, która jest wymagana do podjęcia prowadzenia procesu wyborczego w czasie:

- **Otwarcia i głosowania** – min. **1/2 członków** (zaokrąglamy w górę),
- **Zamknięcia i ustalania wyniku** – powinni być obecni wszyscy, ale **min. 2/3**.

Gdy wyborca zbliża się do komisji, jeden z członków komisji powinien:

Kodeks
wyborczy
Wytyczne
PKW

Poprosić wyborcę o dokument pozwalający na stwierdzenie tożsamości

Sprawdzić, czy dokument umożliwia identyfikację wyborcy i **zidentyfikować** go

Odszukać wyborcę w spisie wyborców

Poprosić o złożenie **podpisu** w spisie przy danych wyborcy w kolumnie "Uwagi" spisu wyborców

Pamiętaj!

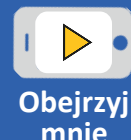
W przypadku **odmowy pobrania karty** do głosowania (np. w wyborach do Senatu lub referendum), członek komisji powinien **odnotować ten fakt** zgodnie z obowiązującymi wytycznymi

Wydać kartę (karty) do głosowania

Kodeks:
Art. 52. § 1.
Art. 52. § 2.

Wytyczne:
Rozdział IV
p. 45. 1) – 3)
p. 48- p. 58

Obejrzyj
mnie

Animacja: Poprawny proces wydawania kart do głosowania oraz ruchu wyborców w lokalu

Zobacz, jak powinien wyglądać ruch wyborców w lokalu.
Link: <https://youtu.be/it49q0P5OXI>

Obejrzyj
mnie

Animacja: Tworzenie się tłoku w lokalu wyborczym

Jeśli w lokalu nagle pojawi się więcej ludzi, może stworzyć się tłok. Często jest on przyczyną **nieprzestrzegania zasady tajności głosowania**, w takich sytuacjach może również dojść do **wyniesienia karty do głosowania z lokalu**. Jak może zareagować komisja? Link: https://youtu.be/9KZLCG_iv1g

Zamknięcie lokalu

Gdy na zegarze wybije godzina 21:00 lub ostatni wyborcy z kolejki oddadzą swój głos, kończy się głosowanie. W tym momencie do zadań komisji należy:

Działania komisji		Kodeks wyborczy Wytyczne PKW
	☐ Przewodniczący zarządza zakończenie głosowania i sprawdza się, czy w lokalu nie pozostali wyborcy lub osoby nieuprawnione.	Kodeks: Art. 39. § 4. Wytyczne: p. 97
	☐ Sprawdzenie kworum Komisja nie może przystąpić do liczenia głosów, gdy nie ma kworum. W trakcie liczenia to min. 2/3 członków komisji .	Kodeks: Art. 71. § 1a. Wytyczne: p. 104
	☐ Zamknięcie drzwi wejściowych do lokalu wyborczego	Wytyczne: p. 97
	☐ Zapieczerowanie wlotu urny paskiem papieru, na którym stawia się pieczęć komisji i podpisują się członkowie komisji.	Kodeks: Art. 70. § 1. Wytyczne: p. 101

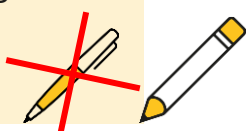
Dopiero **po wykonaniu tych czynności**, Komisja może **rozpocząć** procedurę **ustalenia wyniku głosowania**.

Komisja powinna **trzymać się tych zasad na każdym etapie ustalania wyniku głosowania**

Zasady pracy Komisji

- Kworum
- Liczy tylko Komisja
- Zawsze razem, bez podgrup
- Obliczenia muszą się zgadzać
- Ołówki, nie długopisy

Animacja i lista zadań:
Jak komisja ustala
wynik głosowania?

Materiały opisujące ten proces krok po kroku dostępne są tutaj:

<https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Ustalenie wyniku głosowania

Poniższy schemat działań opiera się na **Kodeksie wyborczym**. Odpowiednie regulacje znajdują się w **art. 69-79 (dla wszystkich wyborów)**, **art. 227-228 (dla wyborów do Sejmu)**, **art. 269-270 (dla wyborów do Senatu)**, oraz **art. 21-27 ustawy o referendum ogólnokrajowym** dla referendum. Wytyczne PKW dla Obwodowych Komisji Wyborczych zawierają szczegółowe rozwiązania i kolejność czynności.

Tu przedstawiamy odpowiednią kolejność wykonania czynności.

Komisja powinna:

		☐ Sprawdzić w protokole wewnętrznym informację o tym, ile otrzymała kart do głosowania dzień wcześniej	p. 111 1)
Rozliczenie		☐ Ustalić liczbę wyborców uprawnionych do głosowania na podstawie spisu wyborców	p. 111 2)
		☐ Ustalić liczbę osób, którym wydano karty do głosowania	p. 111 4)
		☐ Przeliczyć niewykorzystane karty do głosowania i umieścić je w zapieczętowanych pakietach	p. 111 3)
		☐ Otworzyć urnę i starannie wyjąć z niej karty , w tym karty w kopertach	p. 112-113
Ustalenie wyniku		☐ Ustalić liczby kart ważnych i nieważnych	p. 118
		☐ Ocenić ważność głosów oddanych na ważnych kartach ☐ Ustalić wyniki głosowania w danych wyborach	Sejm: p. 119-125 Senat: p. 126-140 Referendum: p. 141-150
		☐ Sporządzić protokół po ustaleniu wyników głosowania w danych wyborach	p. 156
Protokoły		☐ Wprowadzić dane z protokołu do elektronicznego systemu przekazywania danych Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) przy wsparciu obsługi informatycznej	p. 157
		☐ Wydrukować odpowiednią liczbę egzemplarzy protokołu oraz potrzebnych kopii.	p. 160
		☐ Wywiesić kopię protokołu w miejscu widocznym i łatwo dostępnym dla wyborców ☐ Wprowadzić dane do sieci elektronicznego przekazywania danych z protokołów głosowania	p. 164 p. 161
		☐ Przewieźć egzemplarz protokołu do komisji wyższego szczebla, a drugi przekazać do depozytu	p. 171 p. 172

Zamknięcie i ustalenie wyniku

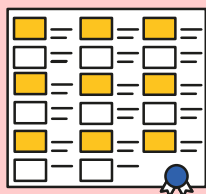
Ustalenie liczby kart ważnych i nieważnych

Aby oddzielić karty ważne od nieważnych oraz je policzyć, komisja musi:

- policzyć wszystkie karty wyjęte z urny oraz z kopert do niej wrzuconych,
- sprawdzić ważność kart do głosowania.

Komisja musi ustalić ważność karty dla każdego wyborów.

Sejm

Karty nieważne

Senat

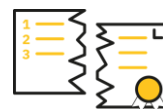

Karty nieważne

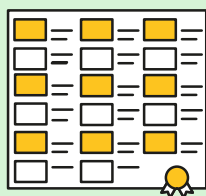
Referendum

Karty nieważne

Karty całkowicie przedarte są klasyfikowane osobno i nie są brane pod uwagę przy obliczeniach. Nie są zaliczane ani do kart ważnych, ani do kart nieważnych!

Karty ważne

Karty ważne

Karty ważne

Ważność karty

Karty ważne

Karty opatrzone pieczęcią ObKW i nadrukiem pieczęci komisji wyższego szczebla

Karty nieważne to karty inne, niż ustalono urzędowo

Karty opatrzone pieczęcią innej ObKW

Karty nieopatrzone pieczęcią ObKW

Karty wykonane wadliwie przez drukarnię (m.in. brak zadruku części karty), których wadliwość przeoczyła ObKW, sprawdzając karty przed rozpoczęciem głosowania

Spróbuj sam!

Quiz: Czy ta karta jest ważna?

W świetle prawa cała komisja musi wspólnie oceniać ważność karty. Sprawdź, czy dobrze rozumiesz zasady i potrafisz poprawnie ocenić ważność karty.

Zrób quiz online: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

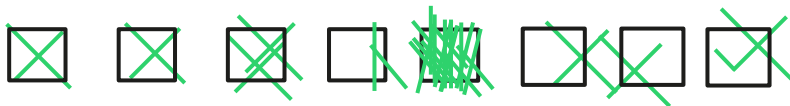
Ważność głosu: znak „X”

Po rozdzieleniu kart ważnych i nieważnych komisja przystępuje do oceny ważności głosów oddanych na kartach ważnych. W przypadku głosów nieważnych komisja powinna podać przyczynę ich nieważności.

Wyborca oddaje głos, używając znaku „X”. Obecnie za znak „X” uznajemy **co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki**.

Znak "X" – głosy ważne

W obrębie kratki przecinają się dwie (lub więcej) linie. Jeśli linie przecinają się na brzegu kratki, uznajemy, że przecinają się w obrębie kratki.

Znaki i dopiski, które nie wpływają na ważność głosu

W obrębie kratki (Sejm+Senat): na ważność głosu nie wpływają również wszelkie inne znaki postawione **w obrębie kratki, które nie są przecinającymi się liniami**.

Poza kratką (Sejm+Senat+Referendum): wszelkie inne znaki, zakreślenia, przekreślenia, a także znaki „X” zapisane poza przeznaczonym do tego miejscem są traktowane jako **dopiski** i nie wpływają na ważność głosu.

Czy to się zgadza?

głosy ważne + **głosy nieważne** = **karty ważne**

Na tym etapie nie powinno być rozgraniczenia na to, na którego kandydata zostały oddane głosy.

Ważność głosu: kandydaci i listy

Wybory do Senatu – bez list

Głos będzie WAŻNY, jeśli:

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Na karcie znajdzie się **jeden znak "X" zaznaczony prawidłowo.**

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Nie ma znaczenia, **jakie dopiski** lub znaki znajdują się na karcie – nie wpływają one na ważność głosu.

Głos będzie NIEWAŻNY, jeśli:

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Linie w obrębie kratki **nie przecinają się.**

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Na karcie znajdzie się **znak "X"** zaznaczony prawidłowo **przy nazwiskach dwóch** (lub więcej) kandydatów.

- Jan Kowalski
- Adam Nowak
- Anna Zapolska

Znak "X" nie zostanie **postawiony** przy żadnym z kandydatów bez względu na to, czy znajdują się na nim dopiski.

Wybory do Sejmu – listy wyborcze

Najpierw liczy się głosy oddane na listę, a potem na poszczególnych kandydatów.

WAŻNY

Lista szara

- Jan Nowak
- Anna Zapolska
- Adam Kowalski

Lista żółta

- Łukasz Drwal
- Hanna Nowak
- Paweł Sarna

Gdy wyborca postawił znak "X" przy **więcej niż jednym nazwisku na danej liście**, liczy się głos oddany na **osobę znajdującą się wyżej na liście.**

NIEWAŻNY

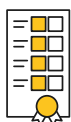
Lista szara

- Jan Nowak
- Anna Zapolska
- Adam Kowalski

Lista żółta

- Łukasz Drwal
- Hanna Nowak
- Paweł Sarna

Jeżeli znak "X" widnieje przy **więcej niż jednym kandydacie na różnych listach**, głos jest **nieważny.**

Uwaga!

Ważność głosu w referendum ustalana jest na podstawie ustawy o referendum. Więcej o tym na następnej stronie.

Spróbuj sam!

Quiz: Czy ten głos jest ważny?

W świetle prawa cała komisja musi wspólnie oceniać ważność głosu. Sprawdź, czy dobrze rozumiesz zasady i potrafisz poprawnie ocenić ważność głosu.

Zrób quiz online: <https://odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy/komisje>

Referendum

Dnia 15 października odbędzie się głosowanie w referendum ogólnokrajowym

Gdzie i kiedy?

Głosowanie w referendum odbywa się w tych samych godzinach (7-21) i w tych samych lokalach wyborczych co wybory parlamentarne.

Jak?

Referendum jest przeprowadzane przez **te same Obwodowe Komisje Wyborcze (ObKW)** i do jego przeprowadzenia wykorzystywane są **te same spisy wyborców** i **ta sama urna** do głosowania, co w wyborach parlamentarnych.

Kampania

Podmioty uprawnione do prowadzenia nieodpłatnej kampanii w mediach publicznych mają prawo delegować mężów zaufania do komisji.

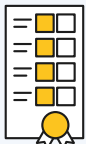
Listę podmiotów znajdziesz na: <https://referendum.gov.pl/referendum2023/pl/podmioty>

Głosowanie

Wyborcy podchodząc do komisji okazują dokument uprawniający ich do odbioru karty zarówno w wyborach parlamentarnych (Sejm, Senat) jak i w referendum.

Wyborca ma prawo odmówić odbioru zarówno karty do Sejmu, Senatu, jak i do referendum. Komisja ma obowiązek odnotować to w kolumnie **“Uwagi”** w spisie wyborców.

Karta

Na karcie do głosowania znajdują się 4 pytania, a przy każdym z pytań dwie kratki przy odpowiedziach “Tak” i “Nie”.

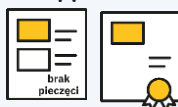
Pytanie TAK NIE

Ważność karty

Ważność karty w referendum oceniana jest w ten sam sposób co w przypadku wyborów do Sejmu i do Senatu:

Karty ważne są opatrzone **pieczęcią ObKW** i nadrukiem pieczęci komisji wyższego szczebla

Karty nieważne to inne niż ustalono **urzędowo** np. bez pieczęci

Ważność głosu

Głos ważny: jeden znak „X” obok jednej z dwóch odpowiedzi.

Różnica: tylko dopiski poza kratką nie wpływają na ważność głosu.

Ważność głosu oceniana jest **dla każdego z pytań oddzielnie.**

Pytanie A	☒ TAK	☐ NIE	WAŻNY	Gdy wyborca postawił znak “X” w jednej kratce przy pytaniu. Ewentualne dopiski znajdują się poza kratkami.
Pytanie B	☒ TAK	☐ NIE		
Pytanie C	☒ TAK	☐ NIE	NIEWAŻNY	Jeżeli istnieje dopisek w kratce obok kratki ze znakiem „X”. Jeżeli są dwa znaki „X” lub nie ma żadnego .
Pytanie D	☐ TAK	☐ NIE		

Ważność referendum

Aby wynik referendum był wiążący, musi wziąć w nim udział **więcej niż połowa uprawnionych do głosowania**. Tę liczbę ustala się na podstawie **liczby kart ważnych wyjętych z urny**.

Sprawdź nasze kursy e-learningowe dla obserwatorów społecznych i mężów zaufania:
kursy.odpowiedzialnapolityka.pl

Więcej materiałów edukacyjnych znajdziesz na:
odpowiedzialnapolityka.pl/strefa-wiedzy

Autorzy

dr Dominika Bijoś
Karol Bijoś
Zofia Lutkiewicz

Współpraca merytoryczna

dr Anna Frydrych-Depka

Korekta i redakcja językowa

Helena Krajewska

Wykorzystałeś w pracy ten materiał?
Spodobał Ci się lub masz do niego uwagi?

Daj nam znać, wypełnij ankietę:
<https://forms.gle/MNfmUFpb3MDbFynx5>

Wersja 1.0, październik 2023

Publikacja została opracowana w ramach projektu „Gotowi na wybory!”, realizowanego przez Fundację Odpowiedzialna Polityka.

Projekt „Gotowi na wybory!” finansowany jest przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

© Copyright by Fundacja Odpowiedzialna Polityka
© All rights reserved – wszelkie prawa zastrzeżone, Warszawa 2023